

We zien je

De Maastrichtse aanpak van armoede en schulden

Gemeente Maastricht

Beleidskaart: het beleid in één oogopslag

Maatschappelijke opgave

Er leven relatief veel Maastrichtenaars in armoede. Het aantal Maastrichtenaars met schulden neemt gestaag toe. Armoede en schulden kunnen verstrekende en ingrijpende gevolgen voor mensen hebben.

Visie

Ons ideaal is een gezonde en leefbare stad met een vitale en saamhorige samenleving door:

- bestaanszekerheid voor iedereen
- gelijke kansen voor iedereen
- positieve gezondheid voor iedereen

Routes

1. Kracht, inclusie en solidariteit
2. Economische Visie Maastricht 2040
3. Programmaplan Veerkrachtige Wijken
4. Beleidskader Sociale Basis
5. Directe ondersteuning inwoners

Aanpak

Aanpak van armoede en schulden in vijf pijlers:

1. Preventie
2. Bereik
3. Lastenbeperking
4. Ondersteuning
5. Perspectief

Droom

Maastrichtenaars leven vrij van armoede en schulden

Droomindicatoren

- aantal huishoudens (%) in armoede
- aantal minderjarige kinderen (%) in een huishouden in armoede
- aantal huishoudens (%) in energiearmoede
- aantal huishoudens (%) met problematische schulden

PIJLER	WAT WILLEN WE?	RESULTAAT	HOE GAAN WE DAT BEREIKEN?	RESULTAAT-INDICATOR
Preventie	We willen zo veel mogelijk voorkomen dat Maastrichtenaren in armoede of schulden terecht komen	Maastrichtenaren krijgen hulp bij het voorkómen (of erger voorkómen) van armoede en schulden	Hulp bij verbetering of aanleren van basisvaardigheden aan (nieuwe) Maastrichtenaren organiseren, faciliteren en financieren Lessen in financiële kennis en vaardigheden en persoonlijke hulp bij schoolwerk aan kinderen en jongeren financieren Persoonlijke hulp bij administratie subsidiëren en budgetbeheer organiseren Goede start nieuwe Maastrichtenaren faciliteren Van school naar duurzaam werk ondersteunen en stimuleren	Ervaren effect van de preventieve hulp (enquête)
Bereik	We willen zo veel mogelijk Maastrichtenaren in armoede of schulden bereiken, en bereikbaar zijn voor hen	Maastrichtenaren in armoede of schulden maken gebruik van de hulp die voor hen beschikbaar is	Communiceren op een manier die aansluit bij en gericht is op Maastrichtenaren in of met risico op armoede of schulden Laagdrempelige, fysieke toegang tot hulp, dichtbij de Maastrichtenaren in of met risico op armoede of schulden organiseren en financieren Proactief diensten verlenen aan Maastrichtenaren in armoede of schulden	Aantal toekenningen (%) t.o.v. totale aantal doelgroep
Lastenbeperking	We willen de lasten van Maastrichtenaren in (energie)armoede beperken, voor zover wij daar invloed op hebben	Maastrichtenaren in (energie)armoede hebben meer financiële ruimte	Gemeentelijke belastingen kwijtschelden Betaalbaar energieverbruik realiseren voor Maastrichtenaren in (energie)armoede Betaalbare huur agenderen Gratis vervoer faciliteren en organiseren	Effect gemeentelijke regelingen op financiële positie per type huishouden (in combinatie met pijler Ondersteuning)

PIJLER	WAT WILLEN WE?	RESULTAAT	HOE GAAN WE DAT BEREIKEN?	RESULTAAT-INDICATOR
Ondersteuning	We willen Maastrichtenaren in armoede of schulden ondersteunen en hun ontwikkeling en participatie faciliteren	Maastrichtenaren in armoede of schulden krijgen ondersteuning en kunnen ontwikkelen en meedoen	Inkomen garanderen (op basis van de Participatiewet) Meedoen faciliteren • <i>Volwassenen in armoede</i> • <i>Kinderen in armoede</i> Materiële hulp en empowerment subsidiëren Sociale leningen verstrekken Sociaal incasseren en dit ook bij partners agenderen	Effect gemeentelijke regelingen op financiële positie per type huishouden (in combinatie met pijler Lastenbeperking)
Perspectief	We willen zo veel mogelijk Maastrichtenaren helpen om uit de armoede en schulden te komen	1. Maastrichtenaren zijn duurzaam aan het werk, ondernemen duurzaam of participeren naar vermogen 2. Maastrichtenaren zijn duurzaam uit de schulden, of hebben schuldenrust	Re-integratie ondersteunen en stimuleren (op basis van de Participatiewet) Schuldhelp verlenen (op basis van de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening) Start of voortzetting onderneming ondersteunen Goede bewindvoering bij schulden stimuleren Experimenteren met doorbraakmethoden om gezinnen uit de armoede te halen	1. Aantal bijstandsontvangers dat jaarlijks uitstroomt (%) t.o.v. totale aantal bijstandsontvangers 2. Aantal afgeronde schuldhelpverleningstrajecten (%) t.o.v. totale aantal huishoudens met problematische schulden

Inleiding

3.000
Maastrichtenaren
hebben geen baan

Maastricht gaf in 2024
75 miljoen euro
uit aan
inkomensondersteuning

5.360
huishoudens in Maastricht
hebben problematische
schulden

Mensen in armoede of
schulden lijden vaker dan
gemiddeld onder stress en
depressie

2.300
Maastrichtse huishoudens
leven in armoede

800 kinderen
groeien op in een gezin in armoede

Een alleenstaande in armoede
verdient niet meer dan
€1.510 netto
per maand

€43.000

is de gemiddelde schuld
waarmee mensen hulp zoeken

We zien je is het beleidskader van de gemeente Maastricht voor de aanpak van armoede en schulden. Het bouwt voort op het beleidsplan armoede en schuldhelpverlening uit 2020, De knoop ontwarren. Met dit nieuwe beleidskader kijken we breder. We stellen Maastrichtenaren in armoede en schulden centraal. Dat begint met bereiken en bereikbaar zijn. De mensen zien en zelf zichtbaar zijn.

Maatschappelijke opgave

De Zuid-Limburgse economie groeit. Van 2020 tot en met 2023 werd de economie 4,1% groter.¹ Het aantal Maastrichtenaren zonder baan halveerde van 2014 tot en met 2022², van 6.000 (9,1%) naar 3.000 (4,8%). Het aantal huishoudens dat in armoede leefde halveerde in die periode ook bijna: van 6.100 (11,8%) naar 3.200 (6%).³ Het Centraal Planbureau (CPB) verwacht landelijk voor 2024, 2025 en 2026 een verdere daling van het aantal mensen en kinderen in armoede.⁴ Het aantal huishoudens met problematische schulden ging licht omlaag, van 5.500 (8,1%) in 2015 naar 5.360 (7,3%) in 2024.⁵ Het percentage huishoudens met problematische schulden ligt onder dat van Nederland als geheel.⁶

Toch maken steeds meer mensen zich zorgen over geld. De coronapandemie, de energiecrisis en de hoge inflatie hebben grote gevolgen gehad. Niet alleen mensen met een laag inkomen hebben geldzorgen, maar ook mensen met een modaal of hoger inkomen. Geld is voor een grotere groep mensen een dagelijkse zorg.⁷

In Maastricht leven meer mensen in armoede dan in andere gemeenten. We staan in de top tien van gemeenten met de meeste huishoudens met een laag inkomen.⁸ 2.300 Maastrichtse huishoudens leven in armoede.⁹ 800 Maastrichtse kinderen groeien op in armoede.¹⁰ En 5.360 huishoudens in Maastricht hebben problematische schulden.¹¹

Armoede en schulden hebben veel invloed op het leven van mensen. Mensen in armoede of schulden lijden vaker dan gemiddeld onder stress en depressie. Ze hebben vaker weinig geloof in eigen kunnen. En ze ervaren vaker schaamte, frustratie, verdriet en angst. Mensen in armoede of schulden voelen zich ook vaker alleen en kunnen minder meedoen aan sociale activiteiten. Gezond leven is voor hen moeilijker: sporten en gezond eten kosten geld. Daardoor leven mensen in armoede of schulden vaak minder lang en zijn ze minder tevreden over hun leven.¹²

Meer dan eens komen mensen in armoede of schulden in een negatieve spiraal terecht. Een derde van de problematische schulden ontstaat door geldgebrek. Huishoudens met een uitkering hebben vaker moeite met het betalen van de huur. Dit kan leiden tot huisuitzetting en soms zelfs dakloosheid.¹³

Bovendien kunnen gevolgen ook oorzaken zijn. Door armoede wordt het sociale kapitaal – het netwerk dat iemand kan inschakelen voor hulp, steun en advies – kleiner. Door een klein sociaal kapitaal is het risico op (verergering van) armoede en schulden groter.¹⁴ Door armoede of schulden leven mensen minder gezond. Ongezondheid kan leiden tot arbeidsongeschiktheid, en zo tot (ergere) armoede of schulden. Zo kunnen mensen gevangen raken in armoede of schulden.

Kinderen die opgroeien in een gezin dat in armoede leeft merken dat ook. Ze hebben vaker te maken met stress of problemen thuis. Als volwassenen lopen zij meer kans op gezondheidsproblemen en om ook in armoede terecht te komen.¹⁵

Armoede en schulden raken niet alleen het individu, maar ook onze stad. Alleen al aan inkomensondersteuning geeft de gemeente jaarlijks ruim 75 miljoen euro uit.¹⁶ Dit bedrag is nog zonder de kosten van het lokale minimaalbeleid en de kosten van het tegengaan van energiearmoede. Schuldhelpverlening kost met name de schuldeisers geld, maar ook de gemeente draagt bij. Armoede en schulden zorgen ook voor hogere zorgkosten en kunnen leiden tot meer maatschappelijke spanningen. En vooral: door armoede blijft talent in onze stad onbenut.¹⁷

Armoede is vaak heel ingrijpend doordat problemen samenballen. Zoals Tim 'S Jongers zegt: armoede is een 'cluster fuck'.¹⁸ En wat geldt voor mensen, geldt ook voor wijken. Problemen stapelen zich op in bepaalde wijken – vaak wijken met veel sociale huurwoningen: Mariaberg, Pottenberg, Malpertuis, Malberg, Caberg, Limmel, Nazareth, Wyckerpoort en Wittevrouwenveld.¹⁹ Bewoners van deze wijken maken meer gebruik van hulp, maar voelen zich tegelijkertijd minder gezien.²⁰ Ze hebben het gevoel dat ze weinig invloed hebben. In deze buurten gaan armoede, problemen en onvrede vaak samen. De clustering van problemen versterkt een kloof tussen arm en rijk.²¹

Stad van verbondenheid

Maastricht wil de kloof overbruggen. We willen de tweedeling tussen arm en rijk aanpakken, en dat voor langere tijd.²² Ons ideaal is een gezonde, leefbare stad met een vitale en saamhorige samenleving, waarin mensen het leven kunnen leiden dat bij ze past, talenten kunnen benutten, en de zorg en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. We vertalen dat ideaal naar drie samenhangende thema's:

- bestaanszekerheid voor iedereen
- gelijke kansen voor iedereen
- positief ervaren gezondheid voor iedereen²³

Om echt werk te maken van onze ambitie kijken we verder dan één collegeperiode.²⁴ We willen de ambitie waarmaken via vijf routes:

1. Kracht, inclusie en solidariteit.

We werken gezamenlijk, vanuit alle onderdelen van de gemeente, aan een krachtige, inclusieve, solidaire maatschappij. Dit is het uitgangspunt bij alles wat wij als gemeente doen.

2. Economische Visie Maastricht 2040.

Vanuit onze economische visie werken we aan kansen voor economische ontwikkeling van de stad.²⁵ Dit leidt tot meer werkgelegenheid en welvaart voor alle Maastrichtenaars.

3. Programmaplan Veerkrachtige Wijken.

In kwetsbare wijken, te beginnen met Pottenberg en Nazareth, stellen we samen met inwoners en partnerorganisaties integrale uitvoeringsplannen op per wijk. De basis daarvoor is het programmaplan Veerkrachtige Wijken, dat wordt gedragen door meerdere organisaties binnen de alliantie Veerkrachtige Wijken. Vanuit het programmaplan werken we langjarig samen aan het versterken van de gemeenschappen, bestaanszekerheid, gelijke kansen en positief ervaren gezondheid in kwetsbare wijken. Niet het systeem, maar de mensen, hun veerkracht en wat hun leven betekenisvol maakt zijn leidend voor de aanpak. De aanpak is op maat en mensgericht. Daarbij geven we ruimte om samen te ontdekken. We zijn aan de slag met maatregelen rond jeugd en opgroeien, ontmoeten, gezonde en veilige leefomgeving, zorg en wonen. Hulp en ondersteuning worden dichterbij in de buurt, met meer samenhang en doelmatiger georganiseerd.²⁶

Door kwetsbare wijken op passende wijze af te koppelen van het aardgas en woningen te verduurzamen werken we aan een toekomstbestendige, gezonde en zelfredzame samenleving.

4. Beleidskader Sociale Basis.

We werken aan de sociale basis – het geheel van inwoners, vrijwilligers, verenigingen, ouders, organisaties, activiteiten, initiatieven en plekken die het mogelijk maken dat mensen in redelijkheid in buurten, groepen, netwerken, gezinnen samen kunnen leven en mee kunnen doen. Met deze aanpak willen we het sociale kapitaal – het vermogen om eigen problemen samen met anderen aan te pakken²⁷ – vergroten. Op basis van het beleidskader werken we ook aan een betere toegang tot hulp en ondersteuning.

5. Directe ondersteuning inwoners.

We hebben een landelijk systeem voor directe ondersteuning aan onze inwoners, van jeugdzorg tot inkomensondersteuning, van maatschappelijke ondersteuning tot schuldhulpverlening. De uitvoering van dit systeem ligt bij de gemeenten. Het landelijke systeem laat echter ook ruimte aan gemeenten om, binnen de kaders van de wet, lokaal beleid te voeren voor directe hulp aan hun inwoners.

Wat gaan we doen?

Vanuit de ambitie om de tweedeling in de stad tussen arm en rijk aan te pakken, en vanuit de overtuiging dat een investering in bestaanszekerheid en gelijke kansen nu zich terugbetaalt in onder andere lagere zorgkosten in de toekomst, geeft dit langjarige kader een aanpak van armoede en schulden. Onze droom is:

*Maastrichtenaars leven vrij
van armoede en schulden.*

De droom wekt de indruk van een simpel probleem, dat we met één magische zwaaier kunnen oplossen.²⁸ Maar armoede en schulden zijn een complex probleem met veel verschillende oorzaken en gevolgen. Op belangrijke oorzaken hebben wij weinig invloed: werkgelegenheid, arbeidsverhoudingen, inflatie, energieprijzen, huurprijzen, hypotheekkosten en zorgkosten. Daarbij mogen gemeenten niet zelf het inkomensbeleid bepalen, dat doet de Rijksoverheid.²⁹ De Rekenkamer zegt dan ook: monitoring van het armoedebeleid is heel belangrijk, maar gebruik geen streefcijfers voor aantallen mensen in armoede of schulden.³⁰

Tegelijkertijd zien we dat beleid en uitvoering opgedeeld zijn in kokers. In de praktijk wordt daarom vaak gekozen voor quick wins op deelthema's, zoals vervoersarmoede en menstruatiearmoede. Tim 'S Jongers zegt dat het grote structurele probleem van armoede wordt opgeknipt in verschillende behapbare problemen, met elk eigen kenmerken.³¹ Armoede wordt zo voornamelijk als een individueel en/of tijdelijk probleem benaderd in plaats van een collectief of structureel vraagstuk. Maar: armoede is armoede.³²

Wij kiezen daarom bewust voor een **brede en integrale aanpak**. Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening zijn belangrijk, maar zijn niet de enige middelen om armoede en schulden tegen te gaan. We pakken armoede en schulden bijvoorbeeld ook aan door te werken aan betere basisvaardigheden onder Maastrichtenaren. Of door te helpen bij het verduurzamen van woningen. We knippen het armoedeprobleem niet op, we besteden aandacht aan alles wat bijdraagt aan het verminderen van armoede en schulden in Maastricht. We geven extra aandacht aan:

- kinderen in armoede³³,
- Maastrichtenaren met een beperking in armoede, en
- Maastrichtenaren in energiearmoede³⁴.

Daarbij willen we het focuspunt verleggen. Aan armoederegelingen is in Maastricht geen gebrek. 'Het is bewonderenswaardig hoeveel regelingen de gemeente Maastricht heeft opgezet om huishoudens met kinderen te ondersteunen', zegt het Nibud.³⁵ Die inzet houden we vast. Waar het om gaat – zo vinden ook het Nibud, de Rekenkamer, armoedeorganisaties én ervaringsdeskundigen zelf – is dat onze regelingen de Maastrichtenaren in armoede en schulden ook bereiken, en dat we voor hen bereikbaar zijn.³⁶ Dat we ze zien en zelf zichtbaar zijn.

Met wie gaan we dit doen?

We hebben als gemeente een centrale rol in de aanpak van armoede en schulden. Zo voeren we de inkomensondersteuning en de re-integratie uit op basis van de Participatiewet (in Balans) (Pw). En we geven schuldhulpverlening op basis van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). Maar we doen en kunnen het niet alleen. We werken samen met andere gemeenten in gezamenlijke overheidsorganisaties op basis van gemeenschappelijke regelingen om bepaalde taken uit te voeren: Sociale Zaken Maastricht Heuvelland (SZMH), de Kredietbank Limburg (KBL), de Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschapen Limburg (BsGW) en Omnibuzz. SZMH voert de Pw en samenhangende wetten en uitvoeringsregelingen op

het gebied van inkomensondersteuning en re-integratie uit. De KBL verleent schuldhulp aan Maastrichtenaren. Samen met de KBL bepalen wij hoe de schuldhulp wordt ingevuld. De BsGW int de belastingen voor de gemeente Maastricht, en scheldt ze kwijt aan Maastrichtenaren in armoede. Omnibuzz verzorgt vervoer voor mensen met een beperking. In de arbeidsmarktregio werken we samen met andere gemeenten en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) aan het verbinden van werkgevers en werkzoekenden. Scholen hebben een belangrijke rol in het voorkomen en signaleren van armoede en schulden, en in het ondersteunen van kinderen in armoede. Werkgevers en re-integratiebedrijven spelen een grote rol bij de re-integratie van Maastrichtenaren in de bijstand. Voor een belangrijk deel van de uitvoering van onze aanpak van armoede en schulden werken we nauw samen met partnerorganisaties. We kopen diensten in bij verschillende ondernemingen, en stellen subsidie beschikbaar voor organisaties die met hun activiteiten onze doelen verder brengen. We evalueren en ontwikkelen ons beleid voortdurend binnen onze lokale netwerken, met woningcorporaties, huurdersverenigingen, armoedeorganisaties en bewindvoerders. Het netwerk Samen uit de Min speelt daarin een centrale rol. In het bijzonder kijken we hoe we ervaringsdeskundigen kunnen betrekken bij de uitvoering, evaluatie en doorontwikkeling van ons armoedebeleid.

5 pijlers

Dit kader geeft een aanpak van armoede en schulden op basis van vijf pijlers:

1. **Preventie:** we willen zo veel mogelijk voorkomen dat Maastrichtenaren in armoede of schulden terecht komen.
2. **Bereik:** we willen zo veel mogelijk Maastrichtenaren in armoede of schulden bereiken, en bereikbaar zijn voor hen.
3. **Lastenbeperking:** we willen de lasten van Maastrichtenaren in (energie)armoede beperken, voor zover wij daar invloed op hebben.
4. **Ondersteuning:** we willen Maastrichtenaren in armoede of schulden ondersteunen en hun ontwikkeling en participatie faciliteren.
5. **Perspectief:** we willen zo veel mogelijk Maastrichtenaren helpen om uit de armoede en schulden te komen.

In de volgende hoofdstukken werken we deze pijlers verder uit.

Wat zijn armoede en problematische schulden?

Er zijn veel verschillende definities van armoede en schulden. We zien ook dat verschillende armoede-organisaties verschillende definities gebruiken. Dat is op zich niet erg. Iedere armoedeorganisatie kan voor zichzelf bepalen wie en hoe ze willen helpen.

De gemeente Maastricht gebruikt ook verschillende definities. De definitie is onder andere afhankelijk van het thema of de doelgroep. We maken zo veel mogelijk gebruik van de (nieuwe) definities van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zodat we armoede en schulden in onze gemeente kunnen vergelijken met armoede en schulden in andere gemeenten. De belangrijkste definities zijn de volgende:

Armoede: een huishouden beschikt na het betalen van de daadwerkelijke lasten aan wonen, energie en basiszorg over te weinig geld voor de minimaal noodzakelijke uitgaven aan overige basisbehoeften.³⁷ Voor een alleenstaande ging het in 2023 om een inkomen van niet meer dan €1.510 netto per maand, bij een huur van €590 en energielasten van €145.

Kinderen in armoede: kinderen die in een huishouden in armoede leven.³⁸

Energiearmoede: een huishouden heeft moeite de eigen energiebehoefte te betalen.³⁹

Wettelijk Sociaal Minimum (WSM): het wettelijk bestaansminimum zoals dat in de landelijke politieke besluitvorming is vastgesteld.⁴⁰ In 2025 is het WSM voor een alleenstaande €1.570,13 bruto per maand.⁴¹ We gebruiken het WSM om te bepalen of iemand aanspraak kan maken op inkomensondersteuning op basis van de Participatiewet (in balans) of op een andere vorm van ondersteuning. Voor bepaalde regelingen gebruiken we een inkomensgrens van 100% van het WSM, voor andere regelingen een hogere inkomensgrens. Met het gebruik van verschillende inkomensgrenzen voorkomen we een armoedeval: het fenomeen dat ontvangers van een uitkering die aan het werk gaan, financieel niet beter af zijn maar er op achteruit gaan.⁴²

Problematische schulden: een persoon kan de schulden niet blijven afbetalen of is gestopt met afbetalen. Het gaat dan om een situatie waarin een persoon niet binnen 36 maanden alle opeisbare vorderingen kan betalen.⁴³ De totale gemiddelde schuld van mensen met problematische schulden was in 2024 €43.000.⁴⁴

Totstandkoming beleidskader

Bij de totstandkoming van dit beleidskader hebben we input opgehaald bij een groot aantal partijen: ervaringsdeskundigen (via de Quiet Community), armoedeorganisaties (via het netwerk Samen uit de Min en de Klankbordgroep Armoede), woningcorporaties en huurdersverenigingen, de Cliëntenraad Participatiewet Maastricht Heuvelland, de Onafhankelijke Adviesraad Maastricht, de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders.

We houden deze partijen nauw betrokken bij de realisatie van onze ambities. Wij hebben dankbaar gebruik gemaakt van de verhalen uit de bundel 'Sterke verhalen' van Burgerinitiatief AANzet Maastricht,⁴⁵ een initiatief van ervaringsdeskundigen. AANzet verzamelt echte verhalen van echte mensen om een stem te geven aan armoede. Hier en daar hebben we de tekst iets aangepast om de verhalen passend te maken voor dit beleidskader. We hebben ook andere namen gebruikt. De inhoud van de verhalen hebben we niet veranderd.

Leeswijzer

Dit beleidskader is opgebouwd langs de vijf pijlers. Deze vormen de hoofdstukken:

1. Preventie
2. Bereik
3. Lastenbeperking
4. Ondersteuning
5. Perspectief

Per pijler beantwoorden we de vragen: 'Wat zien we?', 'Wat willen we?' en 'Hoe gaan we dat bereiken?' In antwoord op de laatste vraag geven we per pijler een overzicht van de activiteiten die de gemeente onderneemt om armoede en schulden in Maastricht aan te pakken. Tot slot geven we aan hoe we het beleid gaan monitoren en evalueren, en geven we uitleg over het uitvoeringsplan dat dit beleidskader verder uitwerkt.

Funs

Na 2 jaar middelbare school gaat Funs aan het werk bij de Sphinx in de mallenmakerij. Er moest brood op de plank komen in het gezin dat het al niet breed had. Geld voor school was er eigenlijk niet. Funs was geen ster op school en op zijn werk was lezen en schrijven niet nodig. Hij voelde zich er al snel thuis. Hij maakte mallen voor sanitair en had een uitvoerende functie. Maar hij was wel heel slim en zo bedacht hij manieren om efficiënter te werken. Dat wekte natuurlijk de interesse bij zijn bazen. Ze stelden hem voor om voorman te worden. ‘Wat moet ik dan doen,’ vroeg hij. ‘Nou, wat jouw voorman nu ook doet: rapportages aan het management, ziekmeldingen verwerken, werkroosters maken, voorraden bestellen en zo meer.’ Lezen en schrijven dus. Hij hoefde niet lang na te denken en zei: ‘Nee, dat is niets voor mij’.

Hij schaamde zich voor zijn laaggeletterdheid en daarmee sneed hij zijn weg naar promotie en een beter inkomen af. Na de sluiting van de Sphinx vond Funs geen ander werk. Toen zijn kleindochter met hem wou chatten, appen en facebooken zag hij de noodzaak om te leren lezen en schrijven. Schoorvoetend meldde hij zich bij een project voor laaggeletterden en nu haalt hij de schade in en geniet ervan. ‘Had ik veel eerder moeten doen,’ zegt hij.

1

PIJLER 1 PREVENTIE

Vaak wordt gedacht dat armoede en schulden vooral iemands eigen schuld zijn, maar in werkelijkheid zijn armoede en schulden een complex probleem met veel verschillende oorzaken. De oorzaken kunnen naast elkaar bestaan of in elkaar overlopen.⁴⁶ Hoewel het effect van ons werk niet altijd groot is, of moeilijk meetbaar, hebben we als gemeente enige invloed op de oorzaken.

Wat zien we?

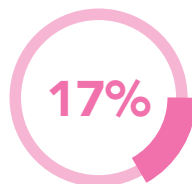
Er zijn veel verklaringen voor het ontstaan van armoede en schulden. Movisie noemt bijvoorbeeld:⁴⁷

1. **Conjuncturele verklaring:** groeit of krimpt de economie, dan is dat terug te zien in de werkloosheid en de welvaartsontwikkeling. Dit heeft invloed op de armoedecijfers.
2. **Structurele verklaring:** de ongelijkheid tussen verschillende sociale klassen is hardnekkig. Dat komt onder meer doordat de verschillende hulpbronnen van mensen (economisch, sociaal, cultureel en persoonlijk kapitaal) onderling verweven zijn.
3. **Demografische verklaring:** in bepaalde wijken komen armoede en schulden meer voor. Daar wonen relatief veel mensen met een laag inkomen of veel mensen met een migratieachtergrond en/of veel eenoudergezinnen. In die wijken wordt armoede vaker van generatie op generatie doorgegeven.
4. **Culturele verklaring:** onder meer genderrollen, werkattitudes en gezinsorganisatie zijn onderdeel van een familiecultuur. Structurele problemen zoals voortijdig schoolverlaten, tienerzwangerschappen en alleenstaand ouderschap worden overgedragen, en zorgen dat armoede in stand blijft.
5. **Individuele verklaring:** eigen vaardigheden, doenvermogen en psychologisch functioneren spelen een grote rol bij het ontstaan van armoede. Voldoende kunnen lezen, schrijven en rekenen is van groot belang voor een stabiele financiële situatie.

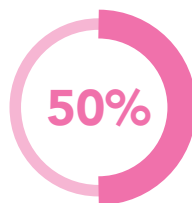
We kunnen als gemeente niet volledig voorkomen dat mensen in armoede of schulden terecht komen.⁴⁸ Maar we kunnen wel zorgen voor goede voorwaarden:

- Vanuit onze economische visie werken we aan kansen voor economische ontwikkeling van de stad.⁴⁹ Dit leidt tot meer werkgelegenheid en welvaart.
- We werken samen met inwoners en partnerorganisaties aan veerkracht in kwetsbare wijken, te beginnen met Pottenberg en Nazareth. Zo proberen we te komen tot oplossingen die nodig zijn, en de clustering van problemen in kwetsbare wijken te doorbreken.
- We bouwen aan de sociale basis. Met deze aanpak willen we het sociale kapitaal – het vermogen om eigen problemen samen met anderen aan te pakken – vergroten.

Vanuit de individuele aanpak van armoede en schulden richten we ons op eigen vaardigheden en doenvermogen.

van de Maastrichtenaars heeft lage basisvaardigheden

de helft van de mensen met financiële problemen heeft moeite met basisvaardigheden

17% van de Maastrichtenaars heeft lage basisvaardigheden.⁵⁰ Dit zijn volwassenen die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben zij ook weinig digitale vaardigheden. Zij hebben hierdoor vaker geldproblemen. Naar schatting heeft de helft van de mensen met financiële problemen moeite met basisvaardigheden.⁵¹

Mensen met lage basisvaardigheden zijn kwetsbaar op de arbeidsmarkt en hebben meer moeite om zich te redden in de maatschappij en in de dienstverlening van de overheid.⁵² Ze maken vaker dan gemiddeld gebruik van hulp en ondersteuning en hebben drie keer vaker een uitkering.⁵³

Ook mensen die onder normale omstandigheden zelfredzaam zijn, kunnen door een levensgebeurtenis, zoals het overlijden van een partner, overzicht verliezen.⁵⁴ Voor hen is het regelen van financiën tijdelijk een uitdaging.

Jongeren lopen ook risico. Ze kunnen makkelijk online kopen zonder direct te hoeven betalen (afterpay) en kunnen makkelijk lenen, maar beseffen nog niet goed wat de gevolgen daarvan zijn. 3,7% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs (vo) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) verlaat voortijdig school.⁵⁵ Zij hebben geen startkwalificatie – een vo-diploma of een mbo-diploma (niveau 2). 65% van de Maastrichtenaars met een uitkering heeft geen startkwalificatie.⁵⁶

Statushouders zijn een andere kwetsbare groep. In hun land van herkomst waren ze vaak zelfredzaam. Maar in Nederland zijn taal, regels en systemen nieuw en lastig. Wanneer asielzoekers statushouder worden krijgen ze plotsteling veel verantwoordelijkheden die ze als asielzoeker niet hadden: een woning, een zorgverzekering of een eigen inkomen. Er is veel dat zij dan moeten leren. Vooral bij grote veranderingen, zoals een nieuwe baan, kinderen, een verhuizing of een scheiding, kan verwarring ontstaan. Daardoor kunnen deze nieuwe Maastrichtenaars snel schulden krijgen en in armoede terecht komen.⁵⁷

Wat willen we?

We willen zo veel mogelijk voorkomen dat Maastrichtenaars in armoede of schulden terecht komen. Het resultaat van onze inspanningen moet zijn dat Maastrichtenaars hulp krijgen bij het voorkómen (of erger voorkómen) van armoede en schulden. Dit resultaat meten we door de Maastrichtenaars die van onze preventieve hulp gebruik gemaakt hebben te vragen naar het effect dat zij van de hulp ervaren hebben.

Hoe gaan we dat bereiken?

We zetten in op:

- **Basisvaardigheden:** we organiseren, faciliteren en financieren hulp bij de verbetering of het aanleren van basisvaardigheden aan (nieuwe) Maastrichtenaars.
- **Educatie:** we financieren lessen in financiële kennis en vaardigheden en persoonlijke hulp bij schoolwerk aan kinderen en jongeren.
- **Administratie:** we subsidiëren persoonlijke hulp aan Maastrichtenaars bij het doen van hun administratie, en organiseren, via de KBL, budgetbeheer voor Maastrichtenaars die het nodig hebben.
- **Goede start:** op basis van de Wet inburgering ontzorgen we statushouders financieel voor een bepaalde periode. Zo geven we ze een goede start, en voorkomen we dat ze in armoede of schulden terecht komen.
- **Van school naar duurzaam werk:** we bieden jongeren die moeizaam duurzaam aan het werk komen preventieve en passende ondersteuning. Wanneer terug naar school niet passend is, bieden we ondersteuning naar werk of een combinatie van werk en opleiding.

Statushouders zijn een andere kwetsbare groep. Deze nieuwe Maastrichtenaars kunnen snel schulden krijgen en in armoede terecht komen

Schone schijn

In mijn wijk Randwyck, ogenschijnlijk een well-to-do-wijk: veel koopwoningen, twee auto's en een camper of boot voor de deur, is veel verborgen armoede en schulden. Hoe weet ik dat? Niet door de verhalen van de betreffende mensen. Die schamen zich voor de burens, want je wilt toch niet uit de toon vallen. Maar in de koffiehoeke van de supermarkt, van vrienden en bekenden die er wonen, kom ik te weten dat de laatste crisis nog niet is uitgeraasd. In die periode zijn, door terugvallende inkomens door baanverlies of teruglopende opdrachten (er wonen veel zelfstandige consultants in diverse sectoren) schulden gemaakt. De hypotheek moet toch afgelost worden en dan staan de huizen ook nog ver onder water door extra leningen om een zekere levensstijl te handhaven.

Dat is aan de buitenkant niet te zien. Bij voedselbanken zullen ze niet gauw aankloppen. Alleen voor de burens die zien dat de auto al oud is of dat de boot al een tijd op de oprit staat en niet in de haven ligt is het zichtbaar.

2 PIJLER 2 BEREIK

Aan regelingen is in Maastricht geen gebrek.⁵⁸ De vraag is of inwoners er ook gebruik van maken. We weten dat veel inwoners geen hulp vragen, zelfs als ze daar recht op hebben.⁵⁹ Uit schaamte, of omdat ze de weg naar hulp niet kennen.⁶⁰ Bovendien staat de gemeente op afstand van de inwoners en laat contact vooral via maatschappelijke organisaties lopen. De gemeente heeft daardoor weinig zicht op de toegang tot ondersteuning,⁶¹ en is weinig zichtbaar.

Wat zien we?

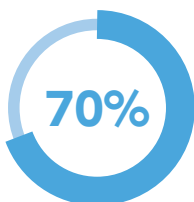
Veel mensen maken geen gebruik van hulp, ook al hebben ze daar recht op.⁶² Dit is een probleem in heel Nederland. Landelijk maakt bijvoorbeeld maar 15% van de zelfstandigen die recht hebben op bijstand er gebruik van. Ook mensen in loondienst maken weinig gebruik van de regelingen waarop zij recht hebben.⁶³ Eén op de drie alleenstaanden ontvangt geen bijstand, terwijl dat wel zou kunnen.⁶⁴ 70% van de mensen in armoede maakt geen gebruik van voedselhulp.⁶⁵

Landelijk maakt maar **15% van de zelfstandigen** die recht hebben op bijstand er gebruik van

1/3

alleenstaanden ontvangt geen **bijstand**, terwijl dat wel zou kunnen

van de mensen in armoede maakt geen gebruik van **voedselhulp**

Het niet gebruiken van hulp is een belangrijke verklaring voor het voortbestaan van armoede en schulden, en voor de armoede-intensiteit: de diepte van armoede.⁶⁶ We zien dit bijvoorbeeld bij werkende armen. Er is veel ondersteuning, niet alleen voor mensen in armoede en schulden. Voorbeelden zijn huurtoeslag en kinderopvangtoeslag. Maar als mensen geen gebruik van die ondersteuning blijven ze in (diepe) armoede en schulden, of komen ze erin terecht.

redenen om geen hulp te vragen

- onbekendheid
- schaamte
- ingewikkeld
- angst voor verplichtingen of fouten

Er zijn verschillende redenen waarom mensen geen hulp vragen. Belangrijke redenen zijn:⁶⁷

- **Onbekendheid:** mensen weten niet van het bestaan van de regelingen en persoonlijke hulp, of denken dat ze geen recht hebben op de regeling of de hulp.
- **Schaamte:** hulp vragen voelt als falen. Mensen willen hun trots houden. Hulp in geldvorm is makkelijker dan persoonlijke hulp.
- **Keuze:** mensen vinden het aanvragen van hulp ingewikkeld of stressvol. Ze vinden het niet altijd de moeite waard.
- **Angst voor verplichtingen of fouten:** mensen zijn bang dat ze iets fout doen en daarvoor gestraft worden. Dat geeft veel stress.

Soms ligt het probleem ook bij hoe de gemeente denkt en werkt⁶⁸:

- Er wordt vanuit gegaan dat inwoners **zelf om hulp vragen**. Maar door bijvoorbeeld schaamte of stress lukt dat niet altijd.
- Er wordt gedacht dat **iedereen hulp wil**. Maar sommige mensen kiezen er bewust voor om geen hulp te vragen, bijvoorbeeld vanwege sociale of psychologische kosten.

onjuiste denkwijze gemeente

gemeente gaat ervan uit dat:

- inwoners zelf om hulp vragen
- iedereen hulp wil
- iedereen zelfredzaam is
- mensen elkaar helpen

- Men denkt dat **iedereen zelfredzaam is**. Maar sommige mensen hebben hulp nodig en weten niet waar te beginnen.
- Er wordt gedacht dat **mensen elkaar helpen**. Maar mensen in armoede en schulden hebben vaak geen netwerk dat hen kan steunen.

Zo ontstaat afstand tussen de overheid en de inwoners: er zijn weinig manieren om in contact te komen met instanties, en de communicatie vanuit instanties is onpersoonlijk, onduidelijk en ingewikkeld.⁶⁹

We gebruiken daarom liever het woord bereik (het gemeenteperspectief), in plaats van gebruik (het inwonerperspectief).⁷⁰ We vinden dat we inwoners bereikt hebben, als ze daadwerkelijk gebruik maken van de hulp die voor hen bedoeld is. Bereik heeft twee gezichten: het bereiken van de mensen die onze hulp nodig hebben, en bereikbaar zijn voor hen. Ze zien en zelf zichtbaar zijn, zodat we kunnen werken aan de oplossingen die nodig zijn.

Wat willen we?

We willen zo veel mogelijk Maastrichtenaren in armoede of schulden bereiken, en bereikbaar zijn voor hen. Het resultaat van onze inspanningen moet zijn dat Maastrichtenaren in armoede of schulden gebruik maken van de hulp die voor hen beschikbaar is. Dit resultaat meten we door te kijken naar het aantal toekenningen ten opzichte van het totale aantal Maastrichtenaren dat gebruik kan maken van onze hulp. Dit drukken we uit in een percentage.

Hoe gaan we dat bereiken?

We zetten in op:

- **Communicatie:** we communiceren op een manier die aansluit bij Maastrichtenaren in of met risico op armoede of schulden. We richten onze communicatie zo veel mogelijk op de groepen Maastrichtenaren voor wie bepaalde hulp bedoeld is, met specifieke aandacht voor groepen die weinig gebruik maken van de hulp.
- **Toegang:** we organiseren en financieren laagdrempelige, fysieke toegang tot hulp, dichtbij de Maastrichtenaren in armoede of schulden.
- **Proactieve dienstverlening:** we verlenen proactief diensten aan Maastrichtenaren in armoede of schulden door eenvoudige procedures, vroegsignalering, outreachende toe- en doorleiding en begeleiding bij aanvragen.

Cum laude afgestudeerd

Lies is een vrouw van in de 40, cum laude afgestudeerd aan de modeacademie in Arnhem, een internationaal hoog aangeschreven mode-instituut. Ze is een creatieve kledingontwerper. Haar creativiteit vind je terug in haar materiaalgebruik, over het algemeen van gerecyclede stoffen omdat ze van duurzaamheid en hergebruik houdt. Ze werkt in opdracht, maar ze houdt het meest van vrij werken. Couture dus. De kosten die ze hiervoor maakt zijn niet misselijk: huur van atelier, aanschaf van machines en materialen. Niet echt een dag vrij, want altijd open atelier, ook in het weekend, om klanten te lokken. Gelukkig kan ze de lasten delen met iemand. De modewereld is een harde waar het niet altijd aankomt op creativiteit en vakmanschap. Lies heeft het gevoel al te oud te zijn om ontdekt te worden. Ze slaapt tijdelijk in het atelier omdat ze op zoek is naar een nieuwe anti-kraak woning. De vorige moest ze verlaten binnen vier dagen. Soms past ze ook op huizen. Ze heeft min of meer een vaste stek in het Heuvelland, een boerderij met koeien waar ze regelmatig oppast en de dieren verzorgt. Scheelt ook weer in de kosten en ze verdient er iets bij. Een huis huren, liefst met atelier, is veel te duur voor haar.

3

PIJLER 3 LASTENBEPERKING

De coronapandemie, de energiecrisis, de hoge inflatie en de krappe woningmarkt hebben in de afgelopen jaren laten zien dat armoede niet alleen om inkomen gaat, maar ook om uitgaven. Ook mensen met een modaal of hoger inkomen kunnen geldproblemen krijgen door hoge lasten voor wonen, energie, zorg en dagelijkse uitgaven. Naast een laag inkomen kijkt het CBS sinds 2024 ook naar de werkelijke kosten van wonen en energie om te bepalen of iemand in armoede leeft.⁷¹ Het aantal huishoudens dat moeite heeft de eigen energiebehoefte te betalen is in Maastricht heel groot.⁷²

Wat zien we?

Een steeds groter deel van het budget van huishoudens gaat op aan vaste lasten. Veel huishoudens lopen daarom achter met het betalen van de rekeningen van de zorgverzekeraar, energie en huur of hypotheek. Al in 2018, nog voor de coronapandemie en andere ingrijpende gebeurtenissen en ontwikkelingen, bleek uit onderzoek van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) dat het aantal huishoudens dat de huur of hypotheek niet altijd op tijd kan betalen steeg, van 12 procent in 2012 naar 19 procent in 2018.⁷³

aantal huishoudens
dat de **huur of hypotheek** niet altijd
op tijd kan betalen steeg

De lasten voor wonen, energie, zorg en de dagelijkse boodschappen stijgen zo snel dat mensen hun levensstijl daar niet meer aan kunnen aanpassen. Veranderingen in inkomen, bijvoorbeeld door werken als zzp'er of door verdubbeling van woonlasten na echtscheiding,

kunnen daarom niet goed meer worden opgevangen. Er is daardoor een groeiende groep 'nieuwe armen'.⁷⁴

aantal mensen
in armoede **daalt** steeds verder

op basis van de nieuwe definitie die het CBS sinds 2024 gebruikt

We zien dit terug in de cijfers. Het aantal mensen in armoede daalt steeds verder, van 11,8% in 2014 naar 6% in 2022, en zelfs naar 4,4% in 2023, op basis van de nieuwe definitie die het CBS sinds 2024 gebruikt.⁷⁵ Maar het aantal mensen in energiearmoede is groot:

22,5%
aantal huishoudens in **energiearmoede**
in Maastricht in 2023

in Maastricht ging het in 2023 om 22,5% van de huishoudens.⁷⁶ Dit zijn huishoudens die een woning huren, of weinig tot geen geld hebben om hun koopwoning te verduurzamen, terwijl hun woning niet energiezuinig is. Deze mensen hebben moeite de eigen energiebehoefte te betalen, of lopen risico daarop.

Gemeenten mogen niet zelf het inkomensbeleid bepalen, dat doet de Rijksoverheid. De Rijksoverheid compenseert ook mensen voor bepaalde vaste lasten: het Rijk geeft huurtoeslag, zorgtoeslag en kinderopvangtoeslag. Het Rijk heeft tijdelijk energietoeslag gegeven. Het Rijk bepaalt ook de hoogte van bijvoorbeeld sociale huur⁷⁷ en van het eigen risico van de zorgverzekering.⁷⁸

Als gemeente kunnen we wel kijken naar hoe we vaste lasten van mensen in armoede of schulden kunnen beperken. De gemeente Maastricht scheldt bijvoorbeeld gemeentelijke belastingen kwijt aan Maastrichtenaars met een inkomen tot of gelijk aan het WSM. De Provincie Limburg financiert sinds 2025, met ondersteuning van Limburgse gemeenten, gratis openbaar vervoer voor mensen met een inkomen tot of gelijk aan het WSM.

Wat willen we?

We willen de lasten van Maastrichtenaren in (energie) armoede beperken, voor zover wij daar invloed op hebben. We geven daarbij extra aandacht aan mensen met een beperking in armoede. Het resultaat van onze inspanningen moet zijn dat Maastrichtenaren in (energie) armoede meer financiële ruimte hebben. Dit resultaat meten we door te kijken naar het effect van gemeentelijke regelingen op het gebied van lastenbeperking en ondersteuning op de financiële positie van meerdere typen huishouden.

Hoe gaan we dat bereiken?

We maken werk van:

- **Kwijtschelding belastingen:** via de BsGW schelden we gemeentelijke belastingen kwijt aan Maastrichtenaren in armoede. We benutten zoveel mogelijk de maximale ruimte die de wet ons daarbij geeft.
- **Betaalbaar energieverbruik:** we agenderen de verduurzaming van woningen van Maastrichtenaren in (energie) armoede bij woningcorporaties. We ontzorgen Maastrichtenaren in (energie) armoede bij de verduurzaming van hun woningen, en financieren verschillende verduurzamingsmaatregelen. Daarnaast adviseren we Maastrichtenaren hoe ze efficiënt energie kunnen gebruiken.
- **Betaalbare huur:** we agenderen betaalbare huur voor Maastrichtenaren in armoede bij woningcorporaties, en bespreken financieel haalbare mogelijkheden met hen om de woonlasten te beperken.
- **Gratis vervoer:** we faciliteren Arriva bij het aanbieden van gratis openbaar vervoer in de daluren voor Maastrichtenaren in armoede, en organiseren, via Omnibuzz, kosteloos vervoer voor Maastrichtenaren met een beperking in armoede.

4

PIJLER 4 ONDERSTEUNING

Het is de taak van de overheid te zorgen voor bestaanszekerheid en een eerlijke verdeling van welvaart.⁷⁹ In Nederland is er daarom een systeem van sociale zekerheid, met de bijstand als laatste vangnet voor mensen die niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien.⁸⁰ Inkomensbeleid is voorbehouden aan de Rijksoverheid.⁸¹ Het Rijk heeft inkomensondersteuning geregeld in de Participatiewet (in Balans). Gemeenten voeren deze wet uit. Buiten de Participatiewet (in Balans) mogen gemeenten geen inkomensondersteuning geven. Gemeenten kunnen wel andere vormen van ondersteuning bieden. Bijvoorbeeld mogelijk maken dat kinderen in armoede kunnen sporten. Of armoedeorganisaties helpen, zodat zij hulp en ondersteuning kunnen geven.

Wat zien we?

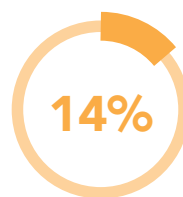
Inkomensondersteuning voor mensen in armoede is geregeld in de Pw. Gemeenten mogen, buiten de inkomensvoorzieningen van de Pw, geen inkomensondersteuning geven. Om te bepalen of iemand aanspraak kan maken op inkomensondersteuning gebruikt de Pw het WSM. Dit is vaak hoger dan de armoedegrens.

Voor bepaalde regelingen gebruiken we een inkomensgrens van 100% van het WSM, voor andere regelingen een inkomensgrens van 110% van het WSM. In enkele gevallen gebruiken we een nog hoger percentage. Met het gebruik van verschillende inkomensgrenzen voorkomen we een armoedeval: het fenomeen dat ontvangers van een uitkering die aan het werk gaan, financieel niet beter af zijn maar erop achteruit gaan.

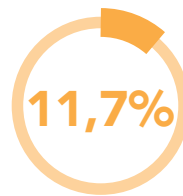

van de Maastrichtse huishoudens had in 2023 een inkomen onder of gelijk aan het WSM = **4.900 huishoudens**

9,1% van de Maastrichtse huishoudens had in 2023 een inkomen onder of gelijk aan het WSM. Dat zijn zo'n 4.900 huishoudens.⁸² 14% van de Maastrichtse huishoudens had een inkomen tot 110% van het WSM. Dat zijn 7.500 huishoudens. 1.700 kinderen groeiden op in een huishouden met een inkomen tot 110% van het WSM. Dat is 11,7% van de kinderen.

van de Maastrichtse huishoudens had een inkomen tot 110% van het WSM
= **7.500 huishoudens**

van de kinderen groeide op in een huishouden met een inkomen tot 110% van het WSM
= **1.700 kinderen**

Voor huishoudens met een inkomen tot of op 100% van het WSM is de belangrijkste inkomensondersteuning de algemene bijstand. Naast de algemene bijstand geeft de Pw mogelijkheden om als gemeente aanvullende inkomensondersteuning te geven, met name:

- **bijzondere bijstand:** een financiële bijdrage aan noodzakelijke kosten die niet onder de algemene kosten van het dagelijks leven vallen en die iemand niet zelf kan betalen;⁸³
- **individuele inkomenstoeslag:** extra inkomensondersteuning voor mensen die langdurig een laag inkomen hebben, en geen zicht hebben op een beter inkomen.⁸⁴

Daarnaast zijn er speciale inkomensregelingen voor oudere werklozen en zelfstandigen: de Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werknemers (**IOAW**), de Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Zelfstandigen (**IOAZ**) en ondersteuning op grond van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (**Bbz**).

Onze ambitie reikt veel verder dan alleen het uitvoeren van de Pw en speciale inkomensregelingen. Ons ideaal is niet alleen bestaanszekerheid voor iedereen, maar ook gelijke kansen en positief ervaren gezondheid voor iedereen.⁸⁵ We kijken daarom niet alleen naar ondersteuning op basis van de Pw, namelijk door extra inkomen te geven, maar ook door ervoor te zorgen dat mensen in armoede en schulden kunnen meedoen aan sport en cultuur, en dat kinderen in armoede dezelfde mogelijkheden krijgen op school als andere kinderen. Daarnaast kijken we naar armoedeorganisaties, ook zij kunnen hulp en ondersteuning geven. En we kunnen op een sociale manier leningen verstrekken en schulden incasseren.

We doen al veel.⁸⁶ Tegelijk zien we dat onze bijdragen om talent te ontwikkelen en mee te doen niet kostendekkend zijn. Er zijn soms hoge financiële drempels. Daardoor zijn er Maastrichtenaren die zich niet kunnen ontplooien of kunnen meedoen, ook al zouden ze dat wel willen. Dat vinden we onacceptabel.

Wat willen we?

We willen Maastrichtenaren in armoede of schulden ondersteunen en hun ontwikkeling en participatie faciliteren. We geven daarbij extra aandacht aan mensen met een beperking in armoede en aan kinderen in armoede. Het resultaat van onze inspanningen moet zijn dat Maastrichtenaren in armoede of schulden ondersteuning krijgen en zich kunnen ontwikkelen en kunnen meedoen. Dit resultaat meten we door te kijken naar het effect van gemeentelijke regelingen op het gebied van ondersteuning en lastenbeperking op de financiële positie van meerdere typen huishouden.

Hoe gaan we dat bereiken?

We continueren en ontwikkelen onze brede ondersteuning:

- **Inkomensgarantie:** we voeren de inkomensregelingen op basis van de Pw uit. We benutten de mogelijkheden die de Pw biedt om zorgkosten te compenseren en extra inkomensondersteuning te geven aan mensen die langdurig een laag inkomen hebben. Zo ondersteunen we Maastrichtenaren met een beperking in armoede extra. Bij de ondersteuning gebruiken we verschillende inkomens- en vermogensgrenzen.
- **Meedoen:** we maken school en sport- en cultuurbeoefening zo veel mogelijk gratis voor Maastrichtenaren in armoede.⁸⁷ Daarbij maken we onderscheid tussen volwassenen in armoede en kinderen in armoede:
 - **Volwassenen in armoede:** we streven naar sport- en cultuurbeoefening tegen heel lage of geen kosten in Maastricht.
 - **Kinderen in armoede:** we streven niet alleen naar kosteloze sport- en cultuurbeoefening in Maastricht, maar ook naar gratis schoolmaterialen en schoolactiviteiten. We geven daarnaast subsidie aan organisaties die extra activiteiten organiseren op en voor scholen met relatief veel kinderen in armoede.
- **Hulp en empowerment:** we geven subsidie aan armoedeorganisaties die materiële hulp geven aan Maastrichtenaren in armoede en schulden, ook als de hulp voor hun huisdieren bestemd is. Ook geven we subsidie aan armoedeorganisaties die ondersteuning bieden bij het krijgen van meer controle, het verruimen van zelfbewustzijn en het vergroten van participatie (empowerment).
- **Sociale leningen:** we verstrekken, via de KBL, leningen tegen gunstige voorwaarden aan Maastrichtenaren in armoede.
- **Sociale incasso:** wanneer we als gemeente schulden innen stellen we de schuldenaar centraal en behandelen hem of haar met respect.⁸⁸ We vragen aan onze partners in de stad, woningcorporaties bijvoorbeeld, hetzelfde te doen.

Said

Said is een Nederlander van boven de 60 van Algerijnse komaf. Kwam als jongeman naar Nederland om er te werken in de glas-industrie. Trouwde en kreeg twee dochters. Na reorganisaties werd hij ontslagen. Met zijn vertrekpremie opende hij een zaak in Noord-Afrikaanse levensmiddelen. Maar de klandizie bleef uit en na vijf jaar sappelen en schulden maken (vooral bij de Belastingdienst) sloot hij de deuren van zijn winkel. Van alle stress liep zijn relatie stuk. Nu staat hij onder bewind. De belastingdienst werkt niet mee aan een betalingsregeling en stuurt deurwaarders met dwangbevelen die zijn bewindvoerder dan weer moet afwimpelen. Ondertussen verhoogt dit natuurlijk zijn schulden. Van de stress rookt hij veel en eet hij ongezond. Doordat hij vrijwilliger is bij een maaltijdservice in zijn wijk - de Buurtbrök - eet hij nog enigszins gezond. Naar de voedselbank gaat hij niet want hij schaamt zich. Van tijd tot tijd krijgt hij van een particuliere voedselbank wel wat eten. Maar niets structureels.

Uit: Sterke verhalen

5

PIJLER 5 PERSPECTIEF

De overheid zorgt voor bestaanszekerheid en een eerlijke verdeling van welvaart. Vanuit dit principe regelt de Participatiewet (in Balans) niet alleen inkomensondersteuning, maar ook begeleiding aan mensen om van bijstand naar werk te gaan. Wij voeren deze begeleiding samen met werkgevers en re-integratiebedrijven uit. Ook helpen we inwoners met problematische schulden, op basis van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Buiten deze wetten kijken we naar alternatieve mogelijkheden om Maastrichtenaren weer perspectief te geven.

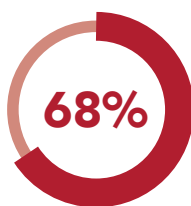
Wat zien we?

68% van de bijstandsgerechtigden in Maastricht⁸⁹ zat in 2024 langer dan twee jaar in de bijstand. Dat is vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde van 70%.⁹⁰ Naast het bieden van een inkomen, is het doel van de Pw om mensen in de bijstand te helpen om weer zelf een inkomen te verdienen. De Pw geeft daarvoor een aantal voorzieningen, die wij in de re-integratieverordening verder uitwerken. De belangrijkste zijn:⁹¹

- Maatschappelijke participatie: het aanbieden van maatschappelijke participatie en voorbereiding op ontwikkelingstrajecten aan mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
- Ontwikkeling: het bieden van trajecten die gericht zijn op bijvoorbeeld basisvaardigheden, vakvaardigheden, werknemersvaardigheden en sociaal functioneren.
- Scholing: het bieden van scholing of opleiding.
- Plaatsing en nazorg: het begeleiden naar regulier of gesubsidieerd werk. Daarbij biedt de Pw de mogelijkheid om gedurende een bepaalde periode bij te verdienen naast de bijstand (vrijlating).⁹²

Het duurt daarnaast gemiddeld ruim acht jaar voordat mensen om hulp vragen bij het oplossen van hun schulden.⁹³ 7,4% van de Maastrichtse huishoudens heeft problematische schulden.⁹⁴ Schulden belemmeren de deelname aan de samenleving. Schulden kunnen leiden tot armoede, sociale uitsluiting en huisuitzetting.⁹⁵

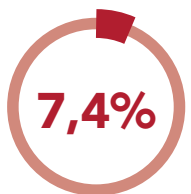
Omdat iedereen het recht heeft om mee te doen in de samenleving, helpen we Maastrichtenaren met het aanpakken of oplossen van problematische schulden. De Wgs is daarvoor de basis. Deze wet stelt regels, maar geeft ook ruimte aan gemeenten om zelf keuzes te maken. Deze keuzes werken we, in nauw overleg met de KBL, uit in een plan voor de schuldhulpverlening.

van de **bijstandsgerechtigden** in Maastricht zat in 2024 **langer dan 2 jaar** in de **bijstand**

Het duurt **gemiddeld ruim 8 jaar** voordat **mensen om hulp vragen** bij het oplossen van hun schulden

van de Maastrichtse huishoudens heeft **problematische schulden**

Wat willen we?

We willen zo veel mogelijk Maastrichtenaren helpen om uit de armoede en schulden te komen. Het resultaat van onze inspanningen moet zijn dat:

1. Maastrichtenaren duurzaam aan het werk zijn of ondernemen, of participeren naar vermogen;
2. Maastrichtenaren duurzaam uit de schulden zijn, of schuldenrust hebben.

Dit resultaat meten we door te kijken naar:

1. het aantal bijstandsontvangers dat jaarlijks uitstroomt (%), ten opzichte van het totale aantal bijstandsontvangers;
2. het aantal afgeronde schuldhelpverleningstrajecten (%), ten opzichte van het totale aantal huishoudens met problematische schulden.

Hoe gaan we dat bereiken?

Om zo veel mogelijk Maastrichtenaren perspectief te geven continueren en ontwikkelen we onze hulp, en experimenteren we met alternatieve ondersteuning. Voor (beginnende) zelfstandig ondernemers hebben we een aparte route op basis van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). Deze route houdt rekening met het ondernemerschap.

We zetten in op:

- **Re-integratie:** op basis van de Pw activeren, re-integreren en begeleiden we uiteindelijk Maastrichtenaren met een bijstandsuitkering naar (gesubsidieerd) werk. Werkgevers en re-integratiebedrijven worden daarbij nauw betrokken. In de arbeidsmarktregio werken we samen met andere gemeenten en het UWV aan het verbinden van werkgevers en werkzoekenden.
- **Schuldhelp:** op basis van de Wgs verlenen we, via de KBL, hulp aan Maastrichtenaren bij het stabiliseren (schuldenrust) en duurzaam oplossen (schuldenvrij) van hun (problematische) schulden. Ook lokale organisaties worden daarbij betrokken.
- **Ondernemen:** op basis van de Bbz ondersteunen we beginnende ondernemende bijstandsgerechtigden, en helpen we gevestigde zelfstandigen met een tijdelijk financieel probleem, maar met een levensvatbare onderneming.
- **Bewindvoering:** we stimuleren goede bewindvoering voor Maastrichtenaren met schulden, door goede afspraken met bewindvoerders te maken, en deze doorlopend met de bewindvoerders te evalueren en te verbeteren.
- **Doorbraakmethoden:** we experimenteren met doorbraakmethoden om gezinnen uit de armoede te halen. Dit doen we dichtbij de mensen, vanuit vertrouwen en gericht op totaaloplossingen.

Monitoring en evaluatie

Onze droom is: Maastrichtenaren leven vrij van armoede en schulden.

We begrijpen dat we armoede en schulden niet volledig kunnen oplossen. We kunnen als gemeente niet alle factoren die een rol spelen bij armoede en schulden beïnvloeden. Maar we willen zicht houden op hoe dicht we onze droom naderen, of ervan verwijderd raken. We kijken daarom naar een aantal droomindicatoren, en delen deze jaarlijks met de gemeenteraad:

- **aantal huishoudens (%) in armoede;**
- **aantal minderjarige kinderen (%) in een huishouden met een laag inkomen;**
- **aantal huishoudens (%) in energiearmoede ;**
- **aantal huishoudens (%) met problematische schulden.**

Op advies van de Rekenkamer gebruiken we geen streefcijfers.⁹⁵ Wel vergelijken we onze cijfers met de cijfers van enkele andere gemeenten en met Nederland als geheel.

We meten daarnaast de effecten van ons beleid en de uitvoering daarvan. Voor dit beleidskader doen we dit door het resultaat dat we per pijler met onze inspanningen willen bereiken te monitoren aan de hand van resultaatindicatoren (KRI's). Voor het uitvoeringsplan van dit beleidskader monitoren we onze prestaties voor verschillende activiteiten met prestatieindicatoren (KPI's). De KRI's per pijler zijn opgenomen in de tabel op de volgende pagina. De gemeten effecten van ons beleid en de uitvoering daarvan aan de hand van KRI's en KPI's delen we met de gemeenteraad via de P&C-cyclus.

We geven de gemeenteraad daarnaast jaarlijks een stand van zaken van de aanpak van armoede en schulden. Dit doen we door middel van een informatieve presentatie in een vergadering van het Domein Sociaal. We laten in de presentatie niet alleen de effecten van ons beleid zien op basis van de KRI's en de KPI's, maar geven daarin ook de stand van zaken voor specifieke, eenmalige beleidsopgaven.

Niet alleen monitoren we effecten van beleid en uitvoering, we evalueren ook voortdurend. Dat betekent dat we kijken naar hoe we het effect van beleid en uitvoering kunnen vergroten door beleid en uitvoering te verbeteren. Dit doen we in overleg met armoedeorganisaties, via het netwerk Samen uit de Min en de Klankbordgroep Armoede, met woningcorporaties en met huurdersverenigingen. Ook kinderen vragen we naar hun mening over ons beleid en onze uitvoering. Maar we willen vooral van ervaringsdeskundigen weten hoe ze onze aanpak ervaren. Zij worden standaard betrokken bij de evaluatie van beleid en uitvoering.

PIJLER	RESULTAAT	RESULTAATINDICATOR
Preventie	Maastrichtenaren krijgen hulp bij het voorkomen (of erger voorkomen) van armoede en schulden	Ervaren effect van de preventieve hulp (enquête)
Bereik	Maastrichtenaren in armoede of schulden maken gebruik van de hulp die voor hen beschikbaar is	Aantal toekenningen (%) t.o.v. totale aantal doelgroep
Lastenbeperking	Maastrichtenaren in (energie)armoede hebben meer financiële ruimte	Effect gemeentelijke regelingen op financiële positie per type huishouden (in combinatie met pijler Ondersteuning)
Ondersteuning	Maastrichtenaren in armoede of schulden krijgen ondersteuning en kunnen ontwikkelen en meedoen	Effect gemeentelijke regelingen op financiële positie per type huishouden (in combinatie met pijler Lastenbeperking)
Perspectief	1. Maastrichtenaren zijn duurzaam aan het werk, ondernemen duurzaam of participeren naar vermogen 2. Maastrichtenaren zijn duurzaam uit de schulden of hebben schuldenrust	1. Aantal bijstandsontvangers dat jaarlijks uitstroomt (%) t.o.v. totale aantal bijstandsontvangers 2. Aantal afgeronde schuldhelpverleningstrajecten (%) t.o.v. totale aantal huishoudens met problematische schulden

Uitvoeringsplan

De coronapandemie, de energiecrisis en de hoge inflatie hebben laten zien hoe belangrijk het is om snel te kunnen inspelen op externe veranderingen die effect hebben op de omvang en ernst van armoede en schulden. We kiezen daarom voor een systeem dat een langjarige missie verbindt met flexibiliteit in de uitvoering.

Het beleidskader geeft een strategisch kader op lange termijn van armoede en schulden. We werken het kader concreet uit in een uitvoeringsplan. Het uitvoeringsplan beschrijft de activiteiten die we op de middellange termijn gaan ondernemen, met KPI's en een financiële begroting.

Het uitvoeringsplan wordt steeds voor een periode van drie jaar door het college vastgesteld. Ervaringsdeskundigen, armoedeorganisaties, woningcorporaties en huurdersverenigingen, de Cliëntenraad Participatiewet Maastricht Heuvelland, de Onafhankelijke Adviesraad Maastricht en de gemeenteraad worden in elk geval steeds nauw betrokken bij de ontwikkeling van een nieuw uitvoeringsplan.

Bronnenlijst

1. CBS, de Regionale economie, 2023.
2. CBS, de Regionale arbeidsindeling, 2024.
3. CBS, Laag en langdurig laag inkomen, 2024.
4. CPB, Centraal Economisch Plan, 2025.
5. CBS, Schuldenproblematiek in beeld, 2024.
6. CBS, Schuldenproblematiek in beeld, 2024.
7. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
8. CBS, Risico op armoede bij huishoudens, 2022.
9. CBS, Laag en langdurig laag inkomen, 2024.
10. CBS, Laag en langdurig laag inkomen, 2024.
11. CBS, Schuldenproblematiek in beeld, 2024.
12. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
13. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
14. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
15. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
16. 2024, inclusief overheadkosten.
17. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
18. Tim 'S Jongers, Armoede uitgelegd aan mensen met geld, 2024 .
19. Circusvis, Onderzoek Veerkracht Maastricht, 2021.
20. Coalitieakkoord 2022-2026, Maastricht, stad van verbondenheid, 2022.
21. Coalitieakkoord 2022-2026, Maastricht, stad van verbondenheid, 2022.
22. Coalitieakkoord 2022-2026, Maastricht, stad van verbondenheid, 2022.
23. Sociale visie Maastricht 2040, Van vangnet naar trampoline, 2021.
24. Coalitieakkoord 2022-2026, Maastricht, stad van verbondenheid, 2022.
25. Economische visie 2040, Maastricht kiest voor kwaliteit en innovatie, 2021.
26. Coalitieakkoord 2022-2026, Maastricht, stad van verbondenheid, 2022.
27. Van Regenmortel, Empowerment als uitdagend kader voor sociale inclusie en moderne zorg, 2009.
28. Aanvalsplan armoede en schuldhelpverlening, De knoop ontwarren 2020-2024, 2020.
29. Raad van State, ECLI:NL:RVS:2024:3674, 2024.
30. Necker i.o.v. Rekenkamer Maastricht, Armoede en ongelijkheid in Maastricht, 2025.
31. Tim 'S Jongers, De term 'energiearmoede' verhuult het werkelijke probleem: structurele armoede, in: De Correspondent, 2022.
32. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
33. Motie, Inzetten geld voor kinderen, 2024.
34. Aanbeveling Nibud in Minima-effectrapportage gemeente Maastricht, 2024.
35. Nibud, Minima-effectrapportage gemeente Maastricht, 2024.
36. R. Frints, Bereikbaarheid vergroten: de kracht van het netwerk, 2025, en Nibud, Minima-effectrapportage gemeente Maastricht, 2024, en Necker i.o.v. Rekenkamer Maastricht, Armoede en ongelijkheid in Maastricht, 2025, en inputbijeenkomsten, 2025.
37. CBS, Nibud en SCP, Nieuwe methode om armoede te meten, 2024.
38. CBS, Nibud en SCP, Nieuwe methode om armoede te meten, 2024.
39. Definitie CBS.
40. Definitie CBS.
41. UWV, Sociaal Minimum, 2025.
42. Stimulansz, de armoedeval, 2022.
43. Definitie NVVK (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet).
44. NVVK, Jaarverslag 2024.
45. Kurt Schmidt, Sterke Verhalen, AANzet Maastricht, 2020.
46. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
47. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
48. Uitkomst inputsessies januari – maart 2025.
49. Economische visie 2040, Maastricht kiest voor kwaliteit en innovatie, 2021.
50. Artikel 19 partijen verstevigen samenwerking aanpak lage basisvaardigheden, 2023 .
51. St. Lezen & Schrijven, Laaggeletterdheid en schulden, 2018.
52. SCP, Laaggeletterdheid in kaart, 2020.
53. Stichting Lezen&Schrijven, Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede, 2016.
54. WRR, Weten is nog geen doen, 2017.
55. Waarstaatjegemeente, Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie, 2024.

56. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger).
57. Nationale Ombudsman, Statushouders lopen groter risico op langdurig financiële problemen, 2022.
58. Nibud, Minima-effectrapportage gemeente Maastricht, 2024.
59. Nibud, Minima-effectrapportage gemeente Maastricht, 2024.
60. Sociaal Cultureel Planbureau, Zien, luisteren en helpen, 2024.
61. Necker i.o.v. Rekenkamer Maastricht, Armoede en ongelijkheid in Maastricht, 2025.
62. Nibud, Minima-effectrapportage gemeente Maastricht, 2024.
63. CPB, De armoede-intensiteit: een raming van de diepte van armoede, 2025.
64. SZW, Niet gebruik van de algemene bijstand, 2021.
65. Voedselbank Nederland, Jaarverslag (Je bent welkom), 2024.
66. CPB, De armoede-intensiteit: een raming van de diepte van armoede, 2025.
67. R. Frints, Bereikbaarheid vergroten: de kracht van het netwerk, 2025.
68. R. Frints, Bereikbaarheid vergroten: de kracht van het netwerk, 2025.
69. R. Frints, Bereikbaarheid vergroten: de kracht van het netwerk, 2025.
70. Sociaal Cultureel Planbureau, Zien, luisteren en helpen, 2024.
71. CBS, Nieuwe meetmethode CBS, SCP en Nibud brengt armoede scherper in beeld, 2024.
72. TNO en CBS: Energiearmoede in Nederland 2022, 2023.
73. Nibud, Financiële problemen 2018, en Geldzaken in de praktijk, 2024.
74. Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2024.
75. CBS, Armoede en sociale uitsluiting 2023, 2025.
76. TNO en CBS: Energiearmoede in Nederland 2022, 2023.
77. RITV, artikel 5.2.8.
78. Zorgverzekeringswet, artikel 19.
79. Grondwet, Artikel 20 lid 1.
80. Memorie van Toelichting Participatiewet in Balans.
81. Raad van State, ECLI:NL:RVS:2024:3674, 2024.
82. CBS, Laag en langdurig laag inkomen, 2024.
83. Participatiewet, Artikel 35 lid 1.
84. Participatiewet, Artikel 36.
85. Sociale visie Maastricht 2040, Van vangnet naar trampoline, 2021.
86. Nibud, Minima-effectrapportage gemeente Maastricht, 2024.
87. De Rekenkamer concludeert dat we het eigenaarschap en de verantwoordelijkheid wegnemen bij de inwoners door de tegemoetkomingen aan de aanbieders te betalen. Wij kiezen echter bewust voor ontzorgen en ondersteunen, op basis van het inzicht dat rust in een situatie van armoede belangrijker is dan zelf regie voeren. Ons primaire doel is meedoen, als start van de weg naar zelfredzaamheid.
88. Naar voorbeeld van het Afsprakenkader sociaal incasseren, 25 maart 2025.
89. SZMH, Bestandsanalyse, 2024.
90. SZW, Vaststelling begroting, Antwoord 111, 2021.
91. Verordening re-integratie Participatiewet Maastricht-Heuvelland 2023.
92. Participatiewet artikel 32 lid 2 sub n.
93. Hogeschool Utrecht, Opbouw van problematische schulden: van de eerste vordering tot de aanvraag van een schuldregeling, 2025.
94. CBS, Huishoudens met problematische schulden, 2024.
95. Memorie van Toelichting Wet gemeentelijke schuld hulpverlening, 2019.
96. Necker i.o.v. Rekenkamer Maastricht, Armoede en ongelijkheid in Maastricht, 2025.

